

DEJ TO DÁL

SEŠITY 4. PROUDU

číslo 001

David WAGONER : "Kdo bude Slunce?" Parafráze indiánské poezie.
Indiana. 1978.

Z předmluvy: Mezi severoamerickými Indiány nalézám nejméně jednu následovní hodnou vlastnost, která opravňuje frázi z 18. století - "urozený divoch", a kterou je nutné přezkoumat. Nepovyšovali se nad své organické i anorganické druhy na Zemi, ale s posvátnou úctou zjistili, že tuto planetu sdílí jako rovní s rovnými se zvířaty, rybami, stromy, křovinami, řekami, kameny a přírodními jevy jako je počasí a přírodní katastrofy. Tento postoj je činil více bdělými, pokornějšími a myslím i moudřejšími ve srovnání s těmi, kterým pobřežní kmeny říkali "železní lidé" a jižní kmeny "Nepokojní lidé", dvěma jmény, která se až příliš nodí na bělochy.

ZTRACENÝ

Stůj tiše. Stromy za tebou a křoviny před tebou

Nejsou ztraceny. Kdekoliv jsi, nazývá se to Zde

A musíš s tím zacházet jako s mocným cizincem.

Musíš žádat o dovolení poznat a být poznán.

Les dýchá. Poslouchej. Odpovídá.

Stvořil jsem to místo okolo tebe

Jestli ho opustíš, můžeš přijít zas, říká Zde

Žádné dva stromy nejsou stejné pro Havrana

Žádné dvě větve nejsou stejné pro Střízlíka

Jenže čím žije strom nebo větev je pro tebe ztraceno

Sám jsi ztracen. Naslouchej tiše. Les ví

Kde jsi. Musíš mu dovolit nalézt tě.

2
PRŮZKUM V HCSPODĚ BRITANNIA

/věnováno Earlu Lundovi z kmene Clallam/

Aby ses dostal do Země Mrtvých musíš projít
Místem, kde se všechno vznáší, přes padající vody
k obrubníku, přes chodník, klopýtající, k lovišti
Spící ve dne, kráčející jen v noci, přijdeš
K místu, kde se musíš ponořit, pak vystoupit, pak vejít
Nánlé ticho, kam ukryli tvou duši.

Nemajíce nikoho, kdo by žil, mrtví kradou duše. Leží
A čekají uprostřed podlahy nebo se na ní (kvůli rovnováze) zešíroka rozloží
Jejich oči vyhasly. Ti kteří se šplhají ke dveřím
Nikdy nevstoupili. Jiní, sestupující, nikdy nedošli. Stojí
Obrácení v různé strany, mžourají na stěny, nepamatují si
Nic ze svého života. Řekl jsi: pamatuji:

Jen duch může zápasit s Mrtvým
Musí se vytančit, jinak se neobjeví. Musíš jej čekat
V noci, nebo jít ve spánku celý den, nebo zůstat pod vodou
Aby k tobě přišel. Když vstoupí, nic nezůstane v klidu
Stěny se stanou podlahou, podlaha a strop zdmi
Jeho hlas skřehotá do tvých uší, jeho lámané věty
Říkají, co musíš vědět, Mrtví padají
Jeden proti druhému, zatínají své bezmocné prsty, pamatuj
První lidé se změnili v medvědy, ve skály, ryby
Ve stromy, bobry a ptáky, když se dozvěděli, že lidé
přicházejí
A zde důstojně přichází k tobě, temný, Tah-Mah-No-Ua
"Ten, který se nikdy nemění", jeho hrůzná ústa se smějí, on
přináší
Tvou duši pomalu k tobě v semknutých rukách.

Ačkoliv tví bratři po dlouhém lovu a postu
Po zklidnění, našli Lišku, Medvědí Matku
Nebo Hada po svém boku a vzali je
Do prázdných úst svých duší
Nebuď žárlivý. Budou chytří
-nebo silní nebo vidoucí. Nebuď udiven
Že ty - až se den změní, až první hodina
Náhle spadne za poslední hodinu
Nalezneš jen Mlhu jako oko tvého srdce otevřenu

Teď když se tvé nohy dotkly země, nic tě nepozná
Když půjdeš, nepohne se ani list
Na příkrý útes se vyšplháš snadno jako Ostříž
Překročíš řeku, projdeš tiše jako Sova
Staneš se stromy tím, že je budeš držet uvnitř sebe
A dlouhými kameny, staneš se celým údolím
Kde ptáci tiše padají a muži stojí blízko ohně
Bez křídel a dlaní se budeš třpytit proti nim
Budou tě dýcnat a ztratí se v tobě
Tvá píseň bude tichem mezi jejich písněmi
Tvá bílá tma je bude učit
Zahališ všechnu lásku a srach v nádherné slepotě.

/přeložil RNDr. Václav Cílek/

Stavanger 21.III.1975

PRELUDIUM

Tak, milý příteli, máme první jarní den, slunečný, leč chladný až mrazivý, ráno v 7.30 bylo -2° a ještě teď, v 10 hod., se udržela jinovatka všude ve stínu. Je to sever zde, i přes to ústřední topení na teplou vodu, zvané Golfové. Tvůj dopis k mým přírozeninám, který jsi uvrhchal v urnu poštovní v Přerově nad Labem 12.III. mi byl doručen 17.III. a byl jsi první, kdo mi poslal toto rozjímání a tak Ti i prvnímu odpovídám. Trochu jsi mě svými meditacemi roztesknil. To já jsem Ti poslal k Tvému jubileu takové křečovitě groteskní povídky, abych Tě rozveselil, vzpomenuv na kol. Kšeka, který při své padesátce řekl: "Dokud to, Karle, končí na -cet, tak je to dobré, ale až se začne počítat na -sát, tak už je to za stále větší hovno." Nu, a my už deset roků to končíme na těch -sát a nezbyvá nám, než se rok od roku stále chmurněji utěšovat různými ethickofilosofickými sentencemi, ale co platno, "proti věku není léku", říká lidová moudrost, stejně jako "mladý může (jak "to", tak tam) starý musí (už jenom tam)". Když mi bylo 50, potesknil jsem si s básníkem: "Sbohem mé mládí, jsi jako míč, pohasla Tvoje svatozáře ...", teď si říkám s básníkem o generaci starším: "Kdyby mi bylo 30 i více, kdyby mi tolik, ach, tolik nebylo", a pak pokračuje, jak by jí, nevím jakým loupežnictvím, zruměnil líce, a že by nikdo nezadržel srdce, které by udělalo něco, co se rýmuje na nebylo. Tak. A tak jsem slezl na chvíli po těch "šprycích" dolů, do "kraje mlčného s kraječkou hradeb". Ano, letos na podzim tomu bude už 36 roků, co jsem k tobě přišel s Vlastíkem, který si od Tebe přišel vypůjčit nějakou kněhu "rázu filosofického". Otevřela nám Tvoje nezapomenutelná paní matka. "Pojďte, chlapci, dál, Bogan je doma". Vešli jsme k Tobě do pokoje a přijal jsi nás jako mladý Malarmé, na stole ležela tlustá kniha "Machiavelli" (Vladař?); což byl míč, vhozený do hry. A tak se rozproudila debata, disputace, mezi Tebou a Vlastíkem. On na to šel z ethiky a filosofie "militantní", Ty pak jsi vycházel z aspektů morálně právních. A tak útok stíhal útok,

obrana obranu. Pak přišla Tvoje matka, přinesla nám kávu a její znamenitý moučník. "Chci-li se utkat s nepřítelem, musím bedlivě a důkladně prozkoumat a zjistit, v čem tkví jeho síla a tam nasadit zdrcující útok, protože ty jeho slabosti se ukáží samy a budou bojovat s tebou proti němu", prohlásil Vlastík coby klasik věd vojenských. "Proto jsem si i vypůjčil tohoto filosofa (Nietzsche), který měl pro mě jen opovržení a který byl hrdý na své slovanské předky. Chci zjistit, do jaké míry a jak ho tito jednohrncoví fašouni použili či zneužili, protože náš čas přijde a doba je těhotná děním", pronesl na závěr.

Tak letos na podzim tomu bude 36 roků. Mnozí z našich přátel a známých se dali už cestou onoho věčného nekonečna a kde jsou naše lásky, Slávinka a Olinka Míková, nyní Vodková? "Kdyby mi bylo 30 i více, kdyby mi tolik, ach tolik nebylo ..." Nu, a tak si myslím, že to tady těch dalších 36 roků (nejméně) vydržíme v dobré jak fyzické i duchovní (jak by napsal F.X.Šalda) formě.

INTERIUM

A to se tedy rozepíší stručně o své Múze. Nic naplat, milý příteli, nezbylo, než jí poslati do důchodu. To moje krákorání, ta "Dívka lu", to bylo poslední vzepjetí (to je fajn slovo). Má Múza už je vrásčitá, splasklá stařena, jejíž scvrklé a vyschlé struky nevyprodukují již ni kapky mléka nebo krve pro to případné zámorče, a jejíž ztuhlé, okoralé lůno není už schopno přijmouti životadárnou mízu invence a imaginace, která se, s podzimem, stáhla až ke kořenům záhrobním, aby se již nedočkala nové Vasy - a tak, jaro sbohem, nyní už doopravdy, konečně, žel, konečně.

Když jsem cosi podobného psal Pelušce, odkázal jsem jí (ohledně té mé múzy) na Halasovy "Staré ženy". Tebe pak počastuji taktéž, ovšem prózou, takovou řada groteskou, kterou nám vyprávěli tři Moraváci, kteří zde měli úspěšný komorní koncert. Tož tedy: Jakýsi podnapilý chasník vlezl do jizby, kde okoitoval jakousi stařenu. Celá záležitost se dostala nějakým nedopatřením před soud. "Tak nám povězte, babičko, jak vás tady obžalovaný znásilnil", zeptal se vyšetřující. "Co nasilnil, nasucho mě dřel, somár jeden", odpověděla rozhorlaně. A tak je to s mojí Múzou.

POSTLUDIUM

Toto je třetí díl, kam nemá, mimo Tebe, nikdo již přístup. V minulém dopise Pelušece jsem se o tom jen tak letmo, spíše causeristicky, zmínil. Tobě pak popíši celé dění a pád.

Nuže, zde má "Utrpení starého Werthera", zde má "Zpověď dítěte svého věku" (kdyby mi bylo 30, i více ...):

Přijela sem studovat z Osla jedna Norka, 25 roků, která s námi hraje na housle (studuje zde "housle" u prof. Frant. Veselky na zdejší konservatoři) při koncertech, kdy je potřeba zvětšit stav. Je to vzdělaná žena, byla v New Yorku, Londýně, Coite d'Azoure, Vídni ... Sblížil jsem se s ní, poněvadž zde je sama a opuštěná, jako jsem byl já, a poněvadž je jediná, která se mnou trochu souvisle mluví, poněvadž si vymyslela pro mne řeč, jakousi směs norštiny a němčuráčtiny, takže jí občas porozumím. Je to jinak dívka, žena ošklivá, tak ošklivá, až je hezká. "Ty jsi ošklivě krásná, nebo krásně ošklivá?", řekl jsem jí jednou. "Ty jsi jako neandrtálka." "To byli ti první lidé, víd, podobní opicím. Dobře, tedy budu Tvojí opicí." Má ovšem krásné tělo a tu se mi, jednoho večera, zachtělo jejího kyprého těla a tak jsem jí jednou udělal náznak, nechtěla-li by býti na znak, leč byl jsem jemně odmítnut a otázala se mě, věřím-li na inkernaci. Totiž zde, v Norsku; teď jdou dvě disciplíny vědné (F.X.Š.) - metafyzika a marxismus-leninismus, který se dnes učí na všech školách, i universitách, ekonomickosociologických. Prostě zahrála můj náznak, býti na znak, do autu. Ale má touha po ní mě flagelovala důtkami chťice a tu jsem byl osvícen: Půjdeš na to přes důchovno, řekl jsem si, vzpomenuv kolegy Ovidia, který tam v tom vyhnanství, Dacii, sepsal těm Dacanům verše v jejich jazyku. Jenže já nejsem, žel Bohu, Ovidius, i když mi bylo dáno, na rozdíl od něho, tedy básnický, vypít tu láhev jedového vína. A tak jsem smolil, pomocí slovníku, jakési říkanky, výpůjčky a skrádanky ze všeho možného, poněvadž těžké, přetěžké jest básnění v řeči, kterou neovládáte a v jejímž duchu vám není dáno mysletí. Snad se ustrne nad mojí snahou psát básně na ní v její mateřštině, i přes ty trapnosti,

říkal jsem si. A tak Ti je, pro úplnost (budu bydlet ve skleněném zámku, kde bude moci vidět každý, co právě v tu chvíli dělám ... A.Brepton) pořizují překlad. Trochu mi to musel gramaticky upravit jeden kolega, který prohlásil, že je to "fantastisk". Ovšem myslel si to, že jsem vůbec byl schopen stlouci, byť špatně, těchto pár vět, dávajících jakýs takýs smysl. Nuže, zde je první, sesumírovaná ten večer, kdy jsem ji pozval k sobě a kdy, přirození, nepřišla:

Čekal jsem na Tebe celý den,
ale nepřišla jsi.
Čekal jsem na Tebe celou noc,
ale marně.
Hledal jsem Tě mezi květinami a hvězdami,
ale nenalezl,
procházel jsem ulicemi města,
plavil jsem se po moři,
ale nepotkal jsem Tě nikde.
Kde jsi, kde jsi,
když víš, že Tě miluji,
že jsi moje touha.
Ale vím, že až ke mně přijdeš,
bude to smrt.

To jsem jí, v "bibliofilské" úpravě, předal. "Vidíš, že k Tobě nemohu přijít, že by to byla Tvoje smrt a já nechci, abys zemřel." Nuže dobrá, řekl jsem si a za pár dnů dostala další výlev, resp. nálev poezie:

Když si na Tebe vzpomenu,
můj rozum mi odplouvá,
když Tě vidím,
jsem slepý,
když Tě slyším, jsem hluchý,

když se Tě dotknu, umírám.
 Já již nejsem sám sebou,
 protože mám Tvoji duši,
 Tvůj hlas,
 Tvé oči,
 Tvé uši.
 Já již nejsem sám sebou,
 jsem zcela rozmělněn v Tobě,
 Ty oblaku, plovoucí do dálí,
 Ty větre, který nezachytím,
 Ty tekoucí vodu mezi mými prsty,
 Ty moje poslední, smutná láska.

Až jsem se tím sám dojal. "Pojď, musíme honem k lékaři,
 poněvačž mimo toho, že jsi ztratil rozum, navíc jsi oslepl,
 oněměl, ohluchl - a pak zajdeme do pohřebního ústavu", řekla mi
 roztomile, když jsem ji za pár dnů potkal. "Ale hraješ to dobře."

To byla rána do vazů, ale ještě jsem se nevzdal, ještě třetí
 útok, zákon tří, podle Šklovského. A tak, když rozpečetla
 "třetí pečeť", dočetla se, že:

Musím na Tebe zapomenout,
 protože jsi moje marné touha,
 musím na Tebe zapomenout,
 protože jsi moje utrpení,
 protože jsi můj náhrobní kámen,
 který nosím na svém srdci.
 Musím na Tebe zapomenout,
 protože jsem jen vzduch,
 jen voda,
 jen hlína pro Tebe.
 Musím na Tebe zapomenout,
 protože nechci dále dále marně toužit,
 dále dále trpět
 a nechci nésti náhrobní kámen
 na svém srdci.

Musím na Tebe zapomenout,
protože nechci býti jen vzduch,
jen voda,
jen hlína.
Musím na Tebe zapomenout,
i když Tě miluji.
Ty chceš.

Tak to bylo ono třetí veršování a pln blouznivého rozdechání jsem čekal věci dalších. "Ale vždyť já nechci, abys na mne zapomněl, nebo to má být ultimatium?" "Ne, čilej jen to, co Ty sama chceš. To byl jen básnický výkřik štvané duše." Zdálo se, že tím bylo vše vyřízeno, když mi za pár dnů řekla: "Chceš-li a můžeš-li, přijď ke mně v sobotu večer v 6 hod. Ráno musím cvičit, odpoledne se učít dějiny a ten večer strávíme spolu."

Přinesl jsem láhev vína, krevety a prožili jsme spolu milý večer. "Je už pozdě a chceš-li, můžeš u mne přespát, ovšem na matraci, ale jistě se vyapiš dobře a pohodlně." "Pro Tebe bych spal třeba v kaktusech", řekl jsem jí (s pomocí slovníku). Svlekli jsme se. Viděl jsem její krásné, nahé tělo, bílý plamen se zlatým nehytkem uprostřed, dva květy leknínů, má ruka bloudila po tomto kočkovitě elastickeém corpusu, leč erektce se nedostavovala. I prosil jsem nebe, Boha, Svatou Pannu, utekl jsem se k Ježíši, který přece měl pro tyto věci pochopení, leč marně, nebesa mě nevyslyšela. I vzyval jsem peklo, Satana, natáhl ruku do ztemnělého kouta. "Pojď, pojď a vezmi si ty tři kapky mé krve, jen zaplň krví můj splasklý, změkklý úd. Leč marně, peklo mě odmítlo a mé urození bylo nadále kyvadlem, kývajícím marně marný čas, plynoucím do nenávratna ... Tu noc jsem spal opravdu jako v kaktusech. Ráno je moudřejší večera, řekla si asi, když vstala a bylo mi oš popažti na tyto nádherné housle, jejichž úchvatné zaoblené křivky byly tolikrát malovány tolika malíři, když svými gazelími kročeji šla, nahá, do koupelny. "Jestli se chceš se mnou osprchovat, tak pojď." I šel jsem a vstoupil k ní pod teplý proud vody, bíčující jemně naše těla, a zase jsem se dovolával milosti nebes, marně, zase jsem nabízel peklu svoji nicotnou duši, nevysly-

šen, a můj viselec jako by byl zatížen tunami olověné tíže, jako by mi ani nepažl ...

"Ani byste neřek', pane Marysko, jak je mrtvola těžká. Víte, že mrtvý váží víc, než živý?", řekl mi jednou holič pan Vičevský, když dělal, spolu s Mikšovským, funebráka v pohřebním ústavu Hynek ...

Všechna tíha marnosti tohoto světa jako by se zkumulovala v tomto Lazaru, šekajícím marně na vzkříšení. A tak jsem se otřel, ustrojil a šel se k odchodu. "Mohu Tě ještě někdy vidět?", zeptal jsem se mezi dveřmi. "Proč ne, kdykoliv budeš chtít", řekla a podívala se na mne takovým smutně lyrickým pohledem, že bych se podřezal nejraději kosou.

Vyšel jsem do chladného rána, šel k moři a usedl na skalnatý útes. Několik desítek metrů pode mnou se tříštily vlny skalnaté balvany a já bych se byl nejraději vrhl na ně a roztříštil se jako ony. Podíval jsem se vzhůru na oblaka, měnící své bizarní, amorfní tvary, ozařované a obkreslované sluncem, plující s větrem do neznámé dálí. Ó, obleku můj, plynoucí do dálí, ó větře, který nezachytím, ó vodo, protékající mi mezi prsty. Díval jsem se na moře a vzpomněl si na začátek Wolkrový balady o námořníku "bez konce moře je - jde vlna za vlnou - hrob jedné vlny je - té druhé kolébkou". Podíval jsem se vzhůru a říkal si ony hezké terciny mladého Machara, tolik se líbící Jiřímu Kulhánkovi: "Nic mě tak neláká - večerní oblaka - jak ten váš let. - Flachty se rozpjely - do dálí, do dálí - a nikdy zpět. - Vy lodí nezměrné v na moři nesmírném - plujete v dál. - Rád bych s tou hlavou mlou (svou?) - pod plachtou zarudlou - tam kděsi stál." A tu jsem nad sebou zaplakal, nad svojí zkázou, jako kdysi zaplakal prorok Jeremiáš nad budoucí zkázou Jeruzaléma.

Nevyslyšen nebesy, odmítnut peklem.

CODA.

Co dále psáti, milý příteli. Co mi zbývá, než dále hryzati ten okoralý krajíc této země a pít si svojí žluč, neb nemohu

zvolati se sv. Augustinem, který, když očoustał celé pobřeží Severní Afriky a dosáhl kýženého stavu nirvány (jinak impotence, ba pocitu hnusu nad pohlavním stykem se ženou), našel útěchu ve víře křesťanské a pak, farizejsky, zvolal: Příliš pozdě jsem Tě poznal, má Lásko nová a přec tak stará.

A tak vezmi, milý příteli, toto listoví, jdi na břeh "širokopletacího" Labe, kde již budou vyšlehávat zelené plamenky rákosí, keřů a trav, a spal to tam, coby máš zádušní a věnuj mi dvě minuty ticha a kontemplace.

Toto je fotografie z fotografického automatu na nádraží dne 19.III.1975. Tento dopis Ti pošlu zítra, v sobotu 22.III. Snad Ti bude doručen, o čemž mi můžeš napsat zvěst.

K.M.

Poznámka editora:

K závěrečnému dovětku je přilepena zahnědlá fotografie 4x5 cm. Celý dopis je psán na třech nestandardních listech - první je zelený dopisní papír špatné kvality, lety vybledlý, popsaný z obou stran, písmo je rozpité a prosvítá, druhý list je na průklepovém papíře a třetí část je psána na rubu hliníkové fólie, podlepené papírem, patrně obalu od čokolády, jelikož plocha nestačila, je vespod dolepen ještě kousek průklepového papíru. Jako vždy jsou papíry popsány od kraje do kraje bez náznaku členění do odstavců. Básně jsou psány lineárně, verše oddělovány pomlčkami. Při přepisu jsem upravil interpunkci tam, kde byl narušen smysl sdělení. Autorovy básně jsem zpřehlednil konvenčním zápisem.

vk

Svědomy ruské inteligence

Povznášel jsem se nad hloupost a lež, smí ale jiným do svědomí sáhat, kdo bez následků přečkal Budepešť a komu srdce neutrhla Praha?

Tyto verše z písně Vladimíra Vysockého jsou československému čtenáři volně dostupné ve 12. čísle časopisu Sovětská literatura. Snad proto, aby bylo poselství zřetelnější, jsou zde jako jediné vytištěny ještě i ve slovenském překladu a v ruském originále. Není jistě třeba dodávat, že Vysockému nešlo o jakoukoliv Budepešť a jakoukoliv Prahu, ale o Budepešť v roce 1956 a Prahu v roce 1968. Nevím, zda Vysockij kdy tuto píseň veřejně zpíval, ale připišme mu k dobru, že právě on, jeden z nejpopulárnějších Rusů, obrátil ruské svědomí také tímto směrem. V roce 1956 mu bylo osmnáct a v roce vpádu do Československa třicet.

My ovšem víme, že kvůli Praze puklo srdce jen nevelkému počtu představitelů ruské inteligence. Sedm bylo těch, kteří vyšli demonstrovat v oběch dnech na Rudé náměstí a strávili pak dlouhá léta ve vyhnanství. Od té doby uplynulo dvacet let a mne zachvacuje smutek, když čtu v úryvku z knihy Reisy Orlovové, jaké byly jejich další osudy.

"Vadim Delone zemřel v Paříži. Viktor Fajnberg žije v Londýně. Vladimír Dremljuga a Pavel Litvinov v USA. Pavel je učitelem fyziky a přednáší o hnutí za lidská práva v SSSR. Natalie Gorbeněvská žije v Paříži, je členkou redakční rady časopisu Kontinent, píše verše a články, Konstantin Babickij a Larisa Bogorezová žijí v SSSR. Larise zemřel manžel. Velice aktivně se podílí na vydávání stále nových samizdatových časopisů, účastní se symposií a práce svobodných univerzit." /150 000 SLOV, VII/88/21/.

Po vlastních zkušenostech chápeme asi lépe než kdo jiný, že svědomí ruské inteligence, obrácené k našemu neštěstí, bylo tak slabě slyšet. Převalovalo se ospale v hlavách, skloněných tíhou strachu a strašných zkušeností. Jen ti nejodvážnější představitelé ruské inteligence pozvedli hlas proti bezpráví, které spáchala velká země na malé. Byli za to také potrestáni a později i rozprášeni po celém světě. Sacharov, Kopelev, Solženicyn a jiní a jiní.

Před třiceti lety se však mnohé změnilo a svědomí ruské inteligence se začalo otrásnut. Často se ani nestačí divit, do čeho všeho se pustilo. Do celých sedmdesátí let sovětských dějin, do Stalina, do Chruščova, do Brežněva, do lebek a ztrouchnivělých kostí v Kuropatí a v Katynu, do kolektivizace a hladomoru na Ukrajině, do obětí válek a teroru, do hloubek nemravnosti, korupce a úpadku, které se šířily jako mor ve dvou desetiletích Brežněvovy vlády.

Tři roky jsem čekal, kdy bude zahrnuto do svědomí ruské inteligence i naše neštěstí. Ty tři roky, to byla lhůta, kterou jsem si já ve své náklonnosti k tradici ruské literatury pro svědomí ruské inteligence určil. Samozřejmě s vědomím toho, že celá věc je pro celistvost impéria velmi "delikátní".

Tři roky jsem sledoval, jak se svědomí ruské inteligence zmítá v úsilí vysvětlit a pochopit ve veřejně odhalovaných hrůzách svou zodpovědnost a historickou identitu v celé porevoluční éře.

Je přirozené, že po celé ty tři roky se svědomí ruské inteligence obřecelo především dovnitř, k utrpení ruského lidu. Je to zaměření statisticky oprávněné, vždyť Rusové a jiné sovětské národy počítají své lidské oběti na milióny. Statisticky vzato se ruské svědomí může domnívat, že tisícové oběti, které spojení s osudem Ruska přineslo nám, mohou počkat.

Po třech letech perestrojky však přesto cítím hluboké zklamání nad tím, že svědomí ruské inteligence nepřekročilo hranice národního vymezení, že zatím neprojevalo dostatečnou vnímavost pro osudy jiných národů, jejichž neštěstí a mravní a hospodářský úpadek byly z ruského osudu odvozeny. Zdá se mi, že je trochu vadné svědomí, soustředěné jen na vlastní národní utrpení. Ve výlevech ruské inteligence toho čteme dnes dost o dost o nesčíslných zkouškách mravnosti, skutečné mravní pobouření však nesmí shledávat jen rány na vlastním těle a odvracet zrak od zranění, které bylo způsobeno na těle jiných. Tři roky slyšíme nářek nad zničenými osudy miliónů vlastních lidí, ale téměř vůbec anebo jen málokdy slyšíme stejně intenzivní nářek nad neštěstím jiných.

Připouštíme, že osudy národů východní Evropy jsou složité a že je zbytečné komplikovaných počtů, aby byl změřen sovětský o domácí podíl na tom, jak se utvářely jejich dějiny po druhé světové válce. Ve dvou případech však stačí i ta nejprimitivnější aritmetika, aby byl tento podíl přesně vypočten: a to v případě Budapešti a Prahy.

V těchto dvou městech byl Maďarům a nám bez velkých skrupulí přeražen hřbet. A argumenty, které se tehdy k tomu narychlo sebraly, se dnes ve světle perestrojky jeví jako zprávy z doby kamenné. Ke svědomí ruské inteligence musely přece tyto jednoduché počty proniknout. Pro svědomí by měl být irrelevantní fakt, že i když ležíme s přeražnou páteří, máme nějaké to jídlo a pití po ruce, dokonce v množství, kterého se Rusům nedostává. Ve třech letech svobody, kterou přijímá ruská inteligence trochu jako zázrak, se ke vpadu sovětských vojsk do Maďarska a do Československa nevyslovil ani jeden z těch sovětských intelektuálů, kteří mají pověst "hvězd" perestrojky. Ti, kteří tak bezohledně odhalují Stalinovy zločiny, sbírají peníze na pomník jeho obětí, si ani nevšimnou, že existují i oběti Brežněvovy éry. Nikdo z nich, ani Jevtušenko, ani Vozněsenskiij, ani Adamovič a jiní, se za tři roky nezmiňují o násilí, které bylo na celém národě spácháno v roce 1968. Jiní spisovatelé, ti, kterým leží hlavně na srdci tragický osud ruských rolníků za kolektivizace, mají ještě méně pochope-
ní pro "drobná utrpeníčka" západních Slovanů. Rasputin, Astafjev a jiní nemají příliš velký smysl pro "západní" hodnoty, kterými bylo omámeno před dvaceti lety československá perestrojka. Proskurin jistě po pravdě tvrdí, že ruský lid existoval už i před revolucí a že dávno před revolucí již existovala ruská státnost, jenže ruští národní probuzenci zapomínají současně připomenout, že k této předrevoluční státnosti patřila třeba i Varšava. Sovětská akademiková, Bogomolov, Velichov a desítky jiných, kteříž dnes světem a s otevřeností, nad kterou západní veřejnost s údivem otvírá ústa, směle kritizují vlastní nedostatky. Ale projevují podivnou nerozhodnost, když se jich někdo zeptá na Budapešti a Prahu. Akademik Lichačov, největší mravní autorita ruské inteligence, upozorňuje na tragické ztráty, které způsobilo Rusku zřeknutí se křesťanských tradic. Ale ani slovo o tom, že v Praze byly ruskými tanky způsobeny také ztráty na tradicích, neméně cenných než tradice ruského pravoslaví. Čingiz Ajtmatov přijede do Karlových Varů, pobude pár dní a poskytne rozhovor československé televizi. Hlavně o složi-

tosti světa. o míru, o novém myšlení, o ekologických hrozbách atd. A opět ani slovo o tom, že před dvaceti lety sem jeho krajané importovali myšlení, které bylo zastaralé už před sto lety. Kdo tu byl vlastně Pilát a kdo Ježíš? Když se mělo začátkem listopadu konat v Praze sympozium o sedmdesátileté existenci československého státu, přijel jako host poslanec německého Bundestagu. Podnik byl rozeznán policií ještě před tím, než vůbec mohl začít. Večer mi pak vyprávěl německý poslanec o tom, jak klepal u dveří pozatýkaných čs. účastníků s nutkovou myšlenkou, že musí nějak pomoci. Řekl mi, představ si, já, Němec, jsem klepal u dveří těch, které pozatýkala čs. policie. A já jsem jen s údivem zaznamenal, že v něm ještě žije jeho osobně se nijak nedotýkající, téměř padesát let stará vina předků. Ajtmatov si nevzpomněl ani navinu starou pouhých dvacet let.

A pak k nám promlouvá jiná "hvězda" perestrojky, Fjodor Burlockij. Vypráví nám o Brežněvovi, že to byl hlupák, navíc ještě líný, který měl těžkosti i se čtením, natož s psaním, a který se infantilně dával ověřovat řády. A opět ani zmínka o tom, že právě toto Brežněv učinil zhoubné rozhodnutí, které změnilo v tragickém smyslu osobní osudy miliónů Čechoslováků. Ogoňok a Moskovské novosti, časopisy s pověstí liberálních buldozerů gласnosti a jejich šéf-redaktoři Korotič a Jakovlev se zmohli při dvacátém výročí vpádu nemastné-neslané rozhovory, ve kterých se svědomí ruské inteligence ukrylo za reálno-politickou a supervelmocenskou eskamotáž.

Malá útěcha je v tom, že to všechno známe, že víme, že velké národy mají odjakživa snížený práh citlivosti k osudu malých národů a ani se tedy nedivíme, že se k nám dostávají ohlasy citlivého svědomí jen z pobaltských republik. Jakby ne, tyto národy mají tutéž zkušenost! Když se to tak vezme, ve srovnání s nimi jsme nedopadli tak špatně. Padlých jsme měli jen desítky, nebyli jsme přesídlení ani na Sibiř, ani do Kazachstánu a rusifikace nám nehrozí, spíš mám dojem, že tady rusky čtou již jen disidenti. A to nejobecnější, např. fakt, že jsme před ruským objetím patřili mezi desítku nejvyspělejších zemí světa, to je záležitost, která promlouvá spíše k rozumu než ke svědomí, protože na ní nelpí krev.

Vynakládám velké a upřímné úsilí, abych si sám pro sebe tuto hluchotu ve svědomí ruské inteligence omluvil. Chápu děs, ve kterém se toto svědomí zachvívá, když přehlíží 70leté dějiny revolučního Ruska a cítím i zoufalství, se kterým hledá pevný bod, o který by se zachytila národní identita. Třeba jim nezbývá síla, aby vnímali to, co způsobili mimo svůj svět. A k tomu mně napadá ještě i něco, co se skoro stydím říci: možná dostala celý ruská inteligence oběžník, ve kterém stálo, aby se z důvodů politické delicatnosti její svědomí Budapešti a Prahy jednoduše netýkalo, že na to bude čas později. Jestliže by tohle měla být pravda, pak ovšem pycha ruské inteligence na nové nabytou svobodu je značně pochybená.

Dal jsem jim jen tříletou lhůtu a teď jsem zklamaný, že jí nevyužili, možná byly tři roky pro svědomí ruské inteligence málo, příliš krátký čas pro tak velký národ. Zatím platí doslova a do písmene to, o čem zpíval Vladimír Vysockij a co si já překládám bez rýmů a bez metra, ale snad o to autentičtější takto: Hleděl jsem zvysoke na hlupáky a tupce, ale odlišoval jsem se od nich jen velmi málo, protože jsem přežil Eudapešť bez velké újmy na zdraví a kvůli Praze se mi také srdce neroztrhlo.

Leden 1989

/Le Monde, Paříž 30.3.1989. Rovněž Die Presse, Vídeň; Hitel, Eudapešť; Helsinki Savomat; Helsinki.; Information, Kodan a další evropské deníky/

Bavorsko je tou spolkovou zemí BRD, která jediná přímo sousedí s Československem a již pro tuto zeměpisnou blízkost - z Mnichova je vzdušnou čarou do Prahy blíže než do Hamburku - je zde oboplný zájem na aktivizaci vzájemných styků hospodářských, ale i jiných. Navíc Bavorsko se po II. světové válce stalo jednou z ekonomicky nejrozvinutějších oblastí Spolkové republiky, s řadou technicky nejmodernějších odvětví průmyslu, s vysoce výkonným zemědělstvím, kde je však dnes činný jen 8 % obyvatelstva země. Ochraně životního prostředí se věnují nejen občané, ale je vyvinuto celé průmyslové odvětví, které vyrábí odsiřovací zařízení, čističky odpadních vod a pod. Rehabilitace lodního fondu ve městech i na vesnicích je předmětem péče a zájmu značné části bavorského stavebnictví. Prostě mnoho faktorů, které vzbuzují náš zájem a mohou být i pro naše budoucí usilování podnětných.

Dny bavorského hospodářství v pražském Paláci kultury proběhly ve dnech 3.-7. října 1989 za vyšší než ohlášené účasti představitelů bavorského veřejného i hospodářského života /místo 250 osob 523/ a těšily se z naší strany značné pozornosti odborných zájemců i širší veřejnosti - ve většině případů se před sály, kde se konaly odborné přednášky, nakupilo dvojnásobek zájemců než byla kapacita sálu. Při oficiálním zahájení ve středu 3. 10. 1989 promluvil ministr zahraničního obchodu Jan Štěrba, který zdůraznil zájem Československa na rozvoji hospodářských styků se Spolkovou republikou vcelku i s Bavorskem zvláště. Mělo by se postupně přecházet od prosté výměny zboží, licencí a kooperace podniků k leasingu a společným podnikům - joint ventures. Ekonomická reforma v ČSSR, vytváření samostatných státních podniků pro to vytváří příznivé podmínky i z československé strany.

Bavorský ministr hospodářství a dopravy, August R. Lang tyto snahy československé strany uvítal, ocenil konstruktivní přístup, podotkl však, že bude žádoucí podpořit změny ekonomické změnami v politické sféře, které by vytvořily příznivé ovzduší ve vzájemných vztazích, což by teprve usnadnilo přechod k nejrozvinutějším formám spolupráce jako je joint ventures. Nenastane to hned, ale postupně. Je pro to nutné vybudovat patřičnou dopravní síť železniční i dálnicovou. Považuje za nezbytné, aby rychlodráha Paříž - Norimberk přesáhla přes hranice až do Prahy a aby dálnice z Prahy do Spolkové republiky, projektovaná do Rozvadova a dál do Norimberku, měla z Pláně odbočku přímo do Mnichova přes nový hraniční přechod - přes Waldsassen. Projev sebevědomý, i když společensky korektní. Max Fischer, zemský poslanec za hraniční okres Chem, snad nejlepší znalec Československa mezi bavorskými politiky, radí v magazínu Bayerische Wirtschaftstage in Prag nespojovat přímo s politickými podmínkami. Zná zřejmě dobře německé přísloví o přátelství "drei Schritt vom Leib" i jeho český ekvivalent "já pán, ty pán".

2,5 miliardy DM činí v současnosti rozsah zahraničního obchodu mezi Bavorskem a Československem, čili dobrou polovinu celkového obchodu se Spolkovou republikou. A přitom BRD je na prvním místě obchodu Československa s nesocialistickými zeměmi /přibližně 29 %/. To jsou ovšem čísla velmi relativní, protože vývoz Bavorska do Československa činí jen 0,5 % celkového vývozu, zatím co u Švýcarska je to 6 % a u Rakouska 8 % bavorského vývozu /Proto lze pochopit často opakovaný obrat o enormně velkých možnostech rozšíření vzájemného obchodu, který první pronesl ministr Lang a po něm řady dalších bavorských představitelů.

Pozoruhodný marketing bavorského trhu z hlediska "slabých míst československého trhu při zpracování západoněmeckého trhu investičních celků" přednesl na souběžném sympoziu Raimund Wörth. Má-li se Československo více prosadit na Západě, což je i zájem Západu, protože jen tak získá dostatek tvrdých valut, aby mohlo rozšiřovat import, mělo by především zlepšit akvizici svého zboží na veletrzích. U nabízených výrobků je nutné uvádět detailní údaje o garancích, hmotnosti vystavených výrobků, ceny franko hranice Spolkové republiky včetně cla, servisní modalit. Zdeupozornil, že u západních firem obrát ze servisu a náhradních dílů činí cca 10 % celkového obrátu a zde odhadem tak 1 %. Ve spolupráci se západoněmeckými podniky by československé podniky mohly získat přístup k různým konkursům, vypisovaným Světovou bankou. Další námět: spolupráce se západoněmeckými exportními společnostmi v zámoří. Pozoruhodný byl závěr: Československo má v této chvíli příštích dvou tří let enormní šanci chytnout se a přitom i nejlepší vyhlídky ze všech socialistických zemí vyrovnat technický a technologický náskok průmyslově rozvinutých zemí. Má dobrou, modernizace schopnou základnu, kvalifikované a levné pracovní síly, není nadměrně zadluženo a u bank má stále dobré jméno jako solidní partner, dodržující v termínu své závazky, na rozdíl od Polska, ale i Maďarska - "keine polnischen Umstände". Vidí tedy naše možnosti kriticky, ale zdaleka ne tak pesimisticky jako někteří naši ekonomové a zejména prognostici.

Převažovala nabídka pro naše strojírenství, které má podle bavorských expertů největší šanci se na Západě prosadit. Stavebnictví bylo trochu stranou, ale i tam bylo lze zehlédnout ledaco inspirujícího. Jednak v expozici "Vesnice má budoucnost", předvádějící stavební obnovy a dále v expozici "Člověk a příroda" zařízení na ochranu přírodního prostředí. Nové cesty v rehabilitaci starého bytového fondu i při výstavbě zařízení na ochranu životního prostředí, které se v Bavorsku a vůbec ve Spolkové republice prosazují, mohou v mnohém inspirovat naše stavebnictví v hledání své budoucnosti. Technicky velmi pozoruhodná zařízení při obnově a sanaci různých druhů potrubí předvedla norimberská firma Brochier Rohrsanierungstechnik GmbH. Představitel firmy Dieter Peck podal výklad na téma "Sanace vodovodních potrubí opravou vnitřního povrchu cementovou maltou. Nová vodovodní potrubí z litiny nebo oceli jsou již dodávána s vnitřním povrchem z cementové malty. Stará dávno uložená potřeby sanaci. Při ní je nejdříve nutné potrubí zbavit znečištění, inkrustací a koroze. Za pomoci zvláštních ocelových škrabáků a gumových kartáčů. A pak odštědivé zařízení opatří vnitřní stěny výstelkou ze směsi cementové malty s křemičitým pískem. Obnova potrubí touto metodou zdvojnásobuje jeho životnost, je levnější než vykopání starého a položení nového. A i z hlediska narušení dopravy vykopávkami je velmi výhodná /Zementmörtelauskleidung/.

Další metoda sanace potrubí zvaná Relining je založena na vtažení nového do starého - potrubí v potrubí. Vhodné zejména u kanalizace s malým narušením povrchu. Třetí, firma Brochier nabízená, metoda, zvaná Berstlinig se opírá o zařízení, které jako ocelový krtek nejdříve naruší staré potrubí pod zemí rozdrčením litinového potrubí nebo rozstřížením ocelového a pak vtažením krycího umělého, do nějž je vtaženo nové ocelové. Výhodou je uložení nového potrubí, bez vykopávek, jen s malými stavebními jámami. Metody mají velkou budoucnost všude, kde jde o sanaci či asanaci potrubí v husté zástavbě pod ulicemi, kde je lze uplatnit bez zastavení dopravy a objížděk. Jedna z nejpozoruhodnějších expozic z oboru inženýrského stavebnictví.

Bavorští hosté výsokce oceňovali organizovanost celé akce z české strany, velmi oceňovali i vybavení Paláce kultury pro takovéto akce - méně nadšení jsou jím ovšem hudebníci z hlediska akustiky. Bavorské instituce a podniky se na největší akci toho druhu, jakou kdy Bavorsko v zahraničí uspořádalo, velmi dobře připravily, přivezly katalogy a jinou literaturu v češtině, výstavní expozice i stánky firem byly na vysoké úrovni. Všechny přednášky ve velkých sálech byly tlumočeny kabinově a v malých přímo, na dobré úrovni našimi tlumočníky. Nás starší účastníky jen deprimoval pohled na zaplněné sály, kde si posluchači ze 3/4 až 4/5 přikládali sluchátka s tlumočením. U střední a mladší generace techniků a ekonomů se projevuje velmi slabá vybavenost cizími jazyky, což je velká překážka v cestě za novými poznatky ve snaze dohnat co jsme v této oblasti zanedbali. Kdo chce být na úrovni současného poznání, potřebuje aspoň pasivní znalost němčiny a angličtiny, aby se průběžně mohl seznamovat s novinkami v oboru. V tom je co dohánět.

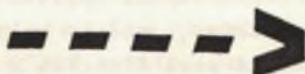

Y. M. MOLOTOV

O zahraniční politice Sovětského svazu

/Referát předsedy Rady lidových komisařů a lidového
komisaře zahraničí, přednesený 31. října 1939
na schůzi mimořádného 5. zasedání
Nejvyššího sovětu SSSR/

Opis podle českého vydání nakladatelství Inostrannaja
literatura z r. 1939.

=====

DEJ TO DÁL. Sešity 4.proudu, č.1. PRAŽSKÁ IMAGINACE sv. 80

=====

26.10.1989

Soudruzi posílají!

V mezinárodní situaci došlo v posledních dvou měsících k důležitým změnám. To platí především o situaci v Evropě, také však o zemích rozpoložených daleko od Evropy. V souvislosti s tím je nutno poukázat na tři hlavní okolnosti, které mají rozhodující význam. Za prvé, je nutno poukázat na změny, ke kterým došlo v vztazích mezi Sov. svazem a Německem. Od uzavření sovětsko-německé smlouvy o neútočení podepsané 23. srpna byl učiněn konsens nenormálním vztahům, které trvaly mezi Sov. svazem a Německem řadu let. Nepřátelství, které bylo všemožně podnícováno některými evropskými mocnostmi, bylo vyostřeno sblížením a navázáním přátelských styků mezi Sov. svazem a Německem. Dalšímu zlepšení těchto nových, dobrých styků se dostalo výrazu v německo-sovětské smlouvě o přátelství a hraničích mezi Sovětským svazem a Německem, která byla podepsána 28. září v Moskvě. Příkrý přelom ve vztazích mezi Sov. svazem a Německem, mezi dvěma největšími evropskými státy, se nezbytně projevil v celé mezinárodní situaci. Při tom události plně potvrdily, že na minulém zasedání Nejvyššího sovětu byl politický význam sovětsko-německého sblížení zhodnocen správně.

Za druhé, je nutno poukázat na takovou skutečnost, jako úplné rozdrácení Polska ve válce a rozpadnutí polského státu. Vládnoucí kruhy Polska se nemělo vychloubaly "stabilitou" svého státu a "sílou" své armády. Ukázalo se však, že nedlouho trvající vojenské operace proti Polsku, podniknuté nejdříve německou armádou a později Rudou armádou, postačily, aby po tomto zrušeném výtvaru versaillské smlouvy, jenž se udržoval při životě útlakem nepolských národností, nezbylo ani památky. "Tradiční politika" bezzášdního lavírování a manévrování mezi Německem a Sov. svazem se ukázala neudržitelnou a stihl ji úplný bankrot.

Za třetí, je nutno konstatovat, že velká válka, vzplanuvší v Evropě, způsobila podstatné změny v celé mezinárodní situaci. Tato válka začala mezi Německem a Polskem a přeměnila se ve válku mezi Německem a mezi Anglií a Francií. Válka mezi Německem a Polskem rychle skončila v důsledku úplného bankrotu polských vedoucích činitelů. Polsku, jak známo, nepomohly ani anglické, ani francouzské záruky. Dopaud není vlastně známo, jaké to byly "záruky". /Všeobecná veselost/. Válka, zahájená mezi Německem a anglofrancouzským blokem, prochází teprve prvním stadiem a ještě se náležitě nerozvinula. Přesto je jasné, že taková válka musela způsobit podstatné změny v situaci Evropy, a nejen Evropy.

Ve spojitosti s těmito důležitými změnami v mezinárodní situaci některé staré thezy, kterých jsme používali ještě nedávno a na které si mnozí tak zvykli, zjevně zastaraly a nyní už neplatí. To je třeba si uvědomit, abychom se uvarovali hrubých chyb při hodnocení vzniknuvší nové politické situace v Evropě.

Je známo na příklad, že v posledních několika měsících takové pojmy jako "agrese" nebo "agresor" nabyly nového konkrétního obsahu, nového smyslu. Je nepochopitelné, že nyní nemůžeme užívat těchto pojmů ve stejném smyslu, jako, řekněme, před třemi nebo čtyřmi měsíci. Nyní, mluvíme-li o evropských velmocích, je Německo v situaci státu, který usiluje o nejrychlejší ukončení války a o mír, kdežto Anglie a Francie, které včera brojily proti agresi, jsou pro další vedení války a proti uzavření míru. Role, jak vidíte, se mění. Pokusy anglické a francouzské vlády, ospravedlnit tuto novou pozici závazky danými Polaku, jsou samozřejmě zjevně neudržitelné. O znovuzřízení starého Polska, jak každý pochopí, nemůže být řeč. Proto je nesmyslné vést dále nynější válku pod záminkou znovuzřízení bývalého poského státu. Avšak anglická a francouzská vlády, třebaže jsou si toho vědomy, nechtějí zastavit válku a obnovit mír, a hledají nové důvody pro další vedení války proti Německu.

V poslední době se vládnoucí kruhy v Anglii a ve Francii snaží vzbudit zdání, že bojují za demokratická práva národů proti hitlerismu, při čemž anglická vláda prohlásila, že prý jejím cílem ve válce proti Německu je výhradně "zničení hitlerismu". Z toho by tedy vyplývalo, že angličtí a současně a nimi i francouzští přívrženci války vyhlásili proti Německu jakousi "ideologickou válku", připomínající staré náboženské války. Svého času byly náboženské války proti kacířům a lidem jiné víry opravdu v módě. Tyto války, jak známo, měly pro lidové masy velmi neblahé následky, vedly k hospodářskému rozvratu a ke kulturnímu úpadku národů. Nic jiného nemohly tyto války ani přinést. Tyto války však byly vedeny ve středověku. Nezatahují nás vládnoucí třídy v Anglii a Francii znovu do těchto středověkých časů, do dob náboženských válek, pověr a kulturního úpadku? Na každý způsob byla nyní pod "ideologickou" rouškou vyvozlána válka ještě většího rozsahu a pro národy Evropy a celého světa ještě nebezpečnější. Avšak taková válka nemůže být ničím odůvodněna. Ideologii hitlerismu, jako kterýkoli jiný ideologický systém, je možno skeptovat nebo odmítat, to je věc politických názorů. Každý člověk však pochopí

Je ideologicky není možno zničit slou, že není možno ji vykořenit válkou. Proto je nejen nesmyslné, nýbrž i zločinné vésti takovou válku. Jakou je válka za "zničení hitlerismu", zastíraná falešnou rouškou boje za "demokracii". Není přece nijak možno nazvat bojem za demokracii takové činy, jako zákaz komunistické strany ve Francii, zatýkání komunistických poslanců francouzského parlamentu, nebo oklešťování politických svobod v Anglii, nezmírňující se národnostní útlak v Indii atd. Cožpak není jasné, že cíl nynější války v Evropě netkví v tom, o čem se mluví v ofic. projevech pro širokou veřejnost ve Francii a v Anglii, t.j. v boji za demokracii, nýbrž v něčem jiném, o čem tyto páni otevřeně nemluví?

Skutečná příčina anglo-franc. války proti Německu netkví v tom, že by se snad Anglie a Francie zapřísahly znovuzřídit bývalé Polsko a není ovšem ani v tom, že by se rozhodly pod stoupit boj za demokracii. Anglické a francouzské vládnoucí kruhy mají pochopitelně jiné reálnější důvody k válce proti Německu. Tyto důvody nemají nic společného s jakou ideologií, nýbrž vyvěrají z jejich velmi materiálních zájmů jakožto silných koloniálních mocností.

Britské imperium, jehož obyvatelstvo dosahuje 47 mil., má kolonie s obyvatelstvem 480 miliónů. koloniální říše Francie, jejíž obyvatelstvo nepřevyšuje 42 miliónů, má ve svých koloniích 70 miliónů obyvatel. Tyto koloniální državy, které umožňují vykořisťovat stamilióny lidí, jsou základem světového panství Anglie a Francie. Strach před nemedvěmi nároky na tyto koloniální državy - toť nejvnitřnější příčina nynější války Anglie a Francie proti Německu, příčina, která nabyla podstatného významu v poslední době v důsledku rozpadu versailleského systému. Obavy, aby nepozouly světového panství, diktují anglickým a franc. vládnoucím kruhům politiku podněcování války proti Německu. Imperialistická povaha této války je tedy zřejmá každému, kdo chce viděti skutečný stav, kdo nestrká hlavu do písku.

Z toho všeho je patrné, komu slouží tato válka, vedená za světové panství. Dělnické třídy samozřejmě neslouží. Taková válka nepřinese dělnické třídě nic než krvavé oběti a útrapy.

A nyní suďte sami: změnil se nebo nezměnil v poslední době obsah pojmů jako "agrese" nebo "agresor"? Není těžké vidět, že použití těchto slov ve starém smyslu - v jakém jich bylo používáno před posledním rozhodným obratem v politických vztazích mezi Sov. svazem a Německem a před zahájením velké imperialistické války v Evropě - může způsobit jen zmatek v myslích a nezbytně povede k nesprávným vývodům. Aby se tak nestalo, nesmíme připustit, aby se nekriticky používalo starých

pojmu, které za nové mezinárodní situace neplatí. Tak se utvořila mezinárodní situace v poslední době.

Promluvím nyní o změnách, ke kterým došlo v zahraničním postavení samotného Sov. svazu - Došlo tu ke změnám nemalým, avšak nejdůležitější je toto: jelikož jsme důsledně prováděli svou mírovou zahraniční politiku, podařilo se nám značně zesílit své pozice a mezinárodní význa Sovětského svazu. "Dlouhotrvající potlesk/

Náš poměr k Německu, jak jsem už řekl, se podstatně zlepšil. Po této stránce se věci vyvíjely tak, že byly upevňovány přátelské styky, že byla rozšiřována praktická spolupráce a Německo politicky podporováno ve svém úsilí o mír. Smlouva o neútočení, uzavřená mezi Sov. svazem a Německem, nám ukládala zachovat neutralitu, zúčastnit-li se Německo války. Důsledně jsme prováděli tuto linii a nikterak tomu neodpovědě vtažení našich vojsk na území bývalého Polska, zahájené 17. září. Stačí připomenout, že sovětská vláda již tehdy - 17. září - poslala všem státům, s kterými udržuje diplomatické styky, speciální notu s prohlášením, že Sov. svaz i nadále bude provádět politiku neutrality ve stycích s těmito státy. Jak známo, vtáhlo naše vojsko na území Polska teprve poté, kdy polský stát se rozpadl a fakticky přestal existovat. Nemohli jsme pochopitelně zůstat neutrálními k těmto faktům, jelikož v důsledku těchto událostí se vynořily před námi aktuální otázky bezpečnosti našeho státu. Kromě toho musela sov. vláda uvážít výjimečnou situaci, v které se ocitlo bratrské obyvatelstvo v Západní Ukrajině a v Západním Bělorusku, vydané v rozpadnuvším se Polsku na pascas osudu.

Pozdější události plně potvrdily, že nové sovětsko-německé vztahy jsou vybudovány na pevné základně vzájemných zájmů. Když oddíly Rudé armády vtáhly na území bývalého polského státu, vznikly vážné otázky, jak rozhraničit státní zájmy Sov. svazu a Německa. Tyto otázky byly rychle urovnány na základě vzájemné dohody. Německo-sovětská smlouva o přátelství a hranicích mezi Sov. svazem a Německem, uzavřená koncem září, upevnila naše styky s německým státem.

Poměr Německa k jiným západoevropským buržoazním státům byl v posledních dvou desetiletích určován především snahou Německa rozbit okovy versailleské smlouvy, jejímiž tvůrci byla Anglie a Francie za aktivní spolupráce Spojených států amerických. To koneckonců způsobilo také nynější válku v Evropě.

Poměr Sov. svazu k Německu je budován na jiné základě, která nemá nic společného se zájmy udržení poválečného versailleského systému. Vždycky jsme zastávali názor, že silné Německo je nezbytný předpoklad pevného

míru v Evropě. Bylo by směšné si myslit, že Německo je možno "prostě vyřadit" a víc s ním nepočítat. Mocnosti, oddávající se tomuto pošetilému a nebezpečnému snění, nepřihlížejí k smutným zkušenostem Versailles, neuvědomují si, že síla Německa vzrostla a nechápou, že pokus opakovat to, co se stalo ve Versailles, za nynější mezinárodní situace, podstatně odlišné od situace roku 1914, může pro ně končit krachem.

Neochvějně jsme usilovali o zlepšení styků s Německem a plně jsme uvítali stejné snahy i v Německu. Nyní jsou naše vztahy s německým státem vybudovány na základě přátelských vztahů, ne ochotě podporovat účili Německa o mír a zároveň na přání všemožně podporovat rozvoj sovětsko-německých hospodářských styků k vzájemnému prospěchu obou států. Je třeba zvlášť zdůraznit, že politické změny, ke kterým došlo v sovětsko-německých vztazích, vytvořily příznivé předpoklady pro rozvoj sovětsko-německých hospodářských styků. Poslední hospodářské jednání německé delegace v Moskvě a nynější jednání sovětské hospodářské delegace v Německu přepřuvují širokou základnu pro rozšíření obchodních styků mezi Sov. svazem a Německem.

Nyní dovoluji, abych se zmínil o událostech, které bezprostředně souvisejí s vtažením našich vojáků na území bývalého polského státu.

Není třeba, abych líčil průběh těchto událostí. O tom všem bylo podrobně psáno v tisku a vy, soudruzi, poslanci, dobře zníte tyto události. Zmíním se jen o nej důležitějších.

Není třeba dokazovat, že ve chvíli, kdy se polský stát úplně rozpadl, bylo povinností naší vlády podat pomocnou ruku bratřím Ukrajincům a bratřím Bělorusům, obývajícím území Západní Ukrajiny a Západního Běloruska. A vláda tak učinila. /Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk. Poslanci povstávají a pořádají ovace/. Rudá armáda vstáhla do těchto oblastí a byla vřele přijata veškerým ukrajinským a běloruským obyvatelstvem, které uvítalo naše vojsko jako osvoboditele od panáckého jarma, od útisku polských statkářů a kapitalistů.

Při postupu Rudé armády v těchto oblastech došlo k vážným srážkám mezi naším vojskem a polskými oddíly, a tudíž i k obětem na životech. Měli jsme tyto ztráty: v oddílech Rudé armády na běloruské frontě padlo 246 velitelů a bojců, bylo zraněno 503, tedy dohromady 749 mužů. Na ukrajinské frontě jsme měli 491 mrtvých velitelů a bojců a 1.359 zraněných, tedy uhrneme 1.850 mužů. Celkové ztráty Rudé armády na území Západního Běloruska a Západní Ukrajiny činí tudíž 737 mrtvých a 1.862 raněných, tedy dohromady 2.599 mužů. Za bojů v Polsku jsme ukořistili

přes 900 děl, více než 10.000 kulometů, přes 300.000 pušek, přes 150 milionů patron, asi 1 milion dělostřeleckých nábojů a ne 300 letadel, atd.

Území, které přešlo k Sov. svazu, se plošnou výměrou rovná území velkého evropského státu. Tak území Západního Běloruska má plochu 108.000 km² a 4.800.000 obyvatel. Území Západní Ukrajiny má plochu 88.000 km² a 8 milionů obyvatel. Území Západní Ukrajiny, které k němu přechlo, a územím Západního Běloruska má tudíž plochu 196.000 km² a téměř 13 milionů obyvatel, z nichž je přes 7 milionů Ukrajinců, 3 miliony Bělorusů, přes 1 milion Poláků a 1 milion Židů.

Politický význam těchto událostí je nesmírný. Všechny zprávy přicházející ze Západní Ukrajiny a ze Západního Běloruska svědčí o tom, že obyvatelstvo s nevyčísitelným nadšením přijalo své osvobození od panského jarma a vřele uvítalo nové velké vítězství vlády sovětů. /Blouhtrvajícím potlesku/. Volby do Národních shromáždění Západní Ukrajiny a Západního Běloruska, provedené v posledních dnech, které tam byly poprvé zorganizovány podle všeobecného, přímého, rovného a tajného hlasovacího práva, ukázaly, že nejméně 9/10 obyvatelstva v těchto oblastech už dávno bylo připraveno znovu se sjednotit se Sov. svazem. Nám všem už nyní známé usnesení Národních shromáždění ve Lvově a Bělostoku svědčí o úplné jednomyslnosti poselství lidu ve všech politických otázkách.

Přejdeme k našemu poměru k baltickým státům. Jak známo, i zde došlo k podstatným změnám.

Vztahy mezi Sov. svazem a mezi Estonskem, Lotyšskem a Litvou jsou založeny na příslušných mírových smlouvách, uzavřených roku 1920. Podle těchto smluv se dostalo Estonsku, Lotyšsku a Litvě statní samostatnosti, při čemž Sov. svaz v celém uplynulém období neochvějně prováděl přátelskou politiku vůči těmto nově vytvořeným malým státům. V tom se zračí podstatný rozdíl mezi politikou vlády sovětů a mezi politikou carského Ruska, které bestiálně utiskovalo malé národy, neponechávalo jim sebemenší možnost pro samostatný národní a státoprávní rozvoj a zůstavilo u nich mnoho trpkých vzpomínek. Je třeba říci, že výsledky dvacetiletého vývoje přátelských sovětsko-estonských, sovětsko-lotyšských a sovětsko-litevských vztahů vytvořily příznivé předpoklady pro další upevnění politických i všech ostatních styků Sov. svazu s baltickými sousedy. To dokázala i poslední diplomatická jednání se zástupci Estonska, Lotyšska a Litvy, jakož i smlouvy, které byly podepsány v Moskvě v důsledku těchto jednání.

Víte, že pakty o vzájemné pomoci, které uzavřel Sov. svaz s Estonskem, Lotyšskem a Litvou, mají veliký politický význam. Tyto pakty se zakládají na stejných zásadách. Jsou založeny na vzájemné pomoci mezi Sov. svazem a mezi Estonskem, Lotyšskem a Litvou, nevylučující vzájemnou vojenskou pomoc, bude-li některý z těchto států přepaden. Vzhledem k zvláštní zeměpisné poloze těchto států, které tvoří svého druhu přístup k Sov. svazu, zejména z Baltického moře, aktyují tyto pakty Sov. svazu možnost, aby měl vojenské námořní základny a letiště v určitých místech Estonska a Lotyšska a pokud jde o Litvu, stanoví, že litevské hranice budou bráněny společně se Sov. svazem. Zřízení těchto sovětských námořních základen a letišť na území Estonska, Lotyšska a Litvy a dislokace jistého počtu oddílů kude armády k ochraně těchto základen a letišť zajišťuje spolehlivý podklad k obraně nejen pro Sov. svaz, nýbrž i pro baltické státy samotné a tím slouží k zachování míru, na němž záleží našim národům. Diplomatická jednání s Estonskem, Lotyšskem a Litvou, která se konala v poslední době, ukázala, že mezi námi vládne náležitá důvěra a nezbytné porozumění, že tato vojenská obranná opatření je nutno provést jak v zájmu Sov. svazu, tak i v zájmu těchto států samotných. Při jednání o těchto smlouvách se plně ukázalo, že zájmatné strany usilují o zachování míru a zajištění bezpečnosti našich národů, věnujících se mírumilovné práci. To všechno způsobilo zdárný výsledek jednání o uzavření historicky velmi významných paktů o vzájemné pomoci. Mimořádný ráz uvedených paktů o vzájemné pomoci naprosto neznámá jakékoliv vnášení se Sov. svazu do záležitostí Estonska, Lotyšska a Litvy, jak se to snaží vylíčit některé tiskové orgány v cizině. Naopak, ve všech těchto paktech je pevně stanovena nedotknutelnost suverenity států, které je podepsaly, a zásady nezasahování do záležitostí druhého státu. Tyto pakty vycházejí z toho, že je vzájemně respektována státní, sociální a hospodářská struktura druhé strany, a mají upevnit základnu pro klidnou, dobrou a sousedskou spolupráci mezi našimi národy. Chceme poctivě a přesně provádět uzavřené pakty na podkladě úplné vzájemnosti a prohlašujeme, že tlačení o sovětizaci baltických států prospívá jen našim společným nepřátelům a všem protisovětským provokatérům.

/dokončení příště/